

2. Klymov E.A. Psykholohyya professional'noho samoopredelenyya / E.A.Klymov. – Rostov na Donu: Fenyks, 1996. – 512 p.
3. Kon Y.S. V poyskakh sebya / Y.S.Kon. – M., 1997. – 297 p.
4. Korsun H.O. Profesiynе samovyznachennya starshoklasnykiv, yak problema teorii ta metodyky vykhovannya v robotakh vitchyznyanykh ta zarubizhnykh vchenykh [Elektronnyy resurs] / H.O.Korsun. – Rezhym dostupu: http://novyn.kpi.ua/2007-2-1/06_Korsun.pdf
5. Polynareva R.A. Tsennostnie oryentatsyy starsheklassnykov y vibor ymy professyy / R.A.Polynareva // Psykholohyya: sb. nauch. trudov. – Vip. 33. – K., 1989. – P. 9-16.
6. Pryazhnikov M. Osobysta profesiyna perspektyva / M. Pryazhnikov // Psykholoh, 2004. – № 16. – P. 6-8.

УДК 372. 874

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Олійник О.В.

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна*

Olesia-Oliynuk@yandex.ua

У статті виявлено рівні сформованості готовності студентів ВНЗ спеціальності «Початкова освіта» до формування конструктивних умінь молодших школярів на основі показників рівня сформованості компонентів готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів. У висновках автор наголошує на необхідності й важливості формування всіх компонентів готовності майбутніх педагогів та в перспективі дослідження бачить розробку програми професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування конструктивних умінь молодших школярів.

Ключові слова: конструктивні уміння, молодший школяр, структурні компоненти готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів, рівні сформованості компонентів готовності, методи, методики.

ИССЛЕДОВАНИЕ УРОВНЯ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ К ФОРМИРОВАНИЮ КОНСТРУКТИВНЫХ УМЕНИЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Олейник О.В.

*Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича,
ул. Коцюбинского, 2, г. Черновцы, Украина*

Olesia-Oliynuk@yandex.ua

В статье выявлены уровни сформированности готовности студентов вузов специальности «Начальное образование» к формированию конструктивных умений младших школьников на основе показателей уровня сформированности компонентов готовности студентов к формированию конструктивных умений младших школьников. В выводах автор подчеркивает необходимость и важность формирования всех компонентов готовности будущих педагогов и в перспективе исследования видит разработку программы профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов к формированию конструктивных умений младших школьников.

Ключевые слова: конструктивные умения, младший школьник, структурные компоненты готовности студентов к формированию конструктивных умений младших школьников, уровень сформированности компонентов готовности, методы, методики.

STUDY OF READINESS OF STUDENTS BEFORE CONSTRUCTIONAL SKILLS YOUNGER STUDENTS

Oliinyk O.V.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Kotsubinsky Str., 2, Chernivtsi, Ukraine

Olesia-Oliynuk@yandex.ua

The article revealed levels of readiness university students specialty "Elementary education" to the formation of structural abilities of younger schoolchildren based indicators of formation of components of readiness of students to form meaningful skills of younger pupils.

To identify the state of preparedness used a set of reliable, proven methodologies (learning motivation formation design skills of younger students (I. Ilyin), self design abilities of students (by I. Piskareva), "Teacher self-assessment of readiness of the future teacher to formation of constructive abilities of younger schoolchildren" (for E. Rogov) questionnaire creativity Renzulli) and modified methods (questionnaires "value ratio of students to form constructive abilities of younger schoolchildren", "creativity and its importance", the technique "the most important design skills teacher") to determine the level of formed components willingness appointed to students activity.

In general, low motivational component expressed in 48.5% of students cognitive - at 66.0%, and Technology - 57% of respondents. Dominated sufficient performance (44.7%) and high (15.1%) the levels of creative component that indicates the presence of potential students to form meaningful skills of younger pupils.

The generalization of these results shows that the level of preparedness of students to form the design skills of elementary school students is insufficient, resulting definition of pedagogical conditions of formation of readiness of students to form meaningful skills of younger pupils.

Key words: design skills, younger students, the structural components of readiness of students to form meaningful skills of younger pupils, levels of readiness components, methods, techniques.

Сучасне суспільство формує соціальне замовлення на нові підходи в системі освіти, нове педагогічне мислення, нове ставлення педагога до своєї діяльності, результатом якої має бути формування особистості учня, готового до життя в динамічному інформаційно-технологічному суспільстві, яке формує соціальне замовлення на них не лише як носіїв певного обсягу визначених освітньою програмою знань, умінь та навичок, а й як компетентних, конкурентноспроможних фахівців, здатних творчо проектувати свою діяльність, а її результати втілювати в будь-якій професійній сфері.

Саме тому важливою нині є проблема підготовки майбутнього вчителя до формування умінь, які допомагають оперувати власними знаннями, бути готовим змінюватися, пристосовуватися до нових потреб суспільства, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, планувати, проектувати та технічно втілювати свої задуми – формувати конструктивні вміння молодших школярів.

Процес формування вищезазначених умінь у молодших школярів є успішним тоді, коли студент – майбутній педагог чітко усвідомлює практичну значущість своєї діяльності в системі трудової підготовки учнів не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Професіоналізм педагога вимагає формування готовності студента – майбутнього учителя початкових класів до формування конструктивних умінь молодших школярів.

Рівень готовності майбутніх учителів до формування конструктивних умінь молодших школярів висвітлено у працях Н. Гавриш, О. Морева, Т. Носаченко, В. Тименка, В. Трофімчука та ін., що й актуалізує зазначену проблему.

Проте наявні дослідження, з одного боку, актуалізують проблему рівня готовності педагога до формування конструктивних умінь молодших школярів, а з іншого виявляють аспекти, які потребують детального вивчення.

Метою статті є аналіз рівнів готовності до формування конструктивних умінь молодших школярів студентів ВНЗ спеціальності «Початкова освіта».

З метою виявлення рівня готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів ми створили організаційно-методичний інструментарій дослідження (критерії, показники, рівні, методи, методики).

Респондентами дослідження стало 377 студентів спеціальності «Початкова освіта» вищих навчальних закладів України.

Дослідження проводилось відповідно до структурних компонентів (мотиваційний, когнітивний, креативний та технологічний).

Місце професійної мотивації майбутніх учителів до формування конструктивних умінь у загальній структурі мотивів з'ясовано за допомогою спостереження, індивідуальних бесід, анкетування, методу тверджень, адаптованої методики І. Ільїна на виявлення мотивів формування конструктивних умінь молодших школярів [1].

За результатами вивчення мотивації студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів визначено найбільш поширені у студентів мотиви формування конструктивних умінь молодших школярів. Цікавий той факт, що у студентів 2 курсу (41,3 %) переважає мотив самоствердження, підвищення свого статусу; студенти 3 курсу пов'язують формування конструктивних умінь молодших школярів з бажанням передавати свої знання та досвід колегам (36,9 %), виявляють інтерес до конструктивної діяльності (33,6 %). Студенти 4–5 курсів (37,0 %) зазначають, що формування конструктивних умінь молодших школярів було передбачено навчальним планом учителя-класовода.

Гуманістична спрямованість педагогічної професії підтверджується отриманими результатами, за якими в більшості студентів життєві цілі і плани відповідають загальноприйнятим, «нормативним» гуманістичним взірцям, які збігаються з сучасними вимогами та перспективами розвитку суспільства.

На основі отриманих результатів опитування студентів можна зробити висновок, що на початкових курсах міцні позитивні внутрішні мотиви вибору професії вчителя початкової школи. Студенти усвідомлюють суспільну значущість своєї майбутньої професії. Поступово інтерес до педагогічної діяльності втрачається, на перший план виходять особистісно-корисні зовнішні мотиви – стимули, які впливають на визначення напрямку їх подальшої діяльності.

Отже, щоб інтерес до конструктивної діяльності не згасав, то мотивацію як компонент готовності до формування конструктивних умінь молодших школярів треба підвищувати протягом усього навчального процесу. Забезпечити стійкість позитивної мотивації можна особистим прикладом викладача у вигляді інтересу до формування конструктивних умінь молодших школярів, постановою далекої та близької перспективи в навчанні, створенням проблемних ситуацій, повідомленням студентам практичного і теоретичного значення матеріалу, який вивчається, створенням ситуації задоволеності студентів у навчанні.

Загалом результати констатувального етапу експерименту показали, що мотиваційний компонент готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів є недостатньо розвиненим. У мотиваційній структурі студентів переважає орієнтація на певний соціальний стан, але частково з урахуванням педагогічного аспекту, тому їх можна охарактеризувати як слабо орієнтованих на формування конструктивних умінь молодших школярів. Мотивація формування конструктивних умінь молодших школярів зумовлена, зазвичай, загальними соціальними цінностями вищої освіти, а також слабким уявленням про особливості її здійснення. За низького рівня професійного спрямування провідний мотив виражає потребу не стільки в самій діяльності, скільки в різноманітних, пов'язаних із нею обставинах.

Згідно з діагностичною програмою, висунутими критеріями для виявлення рівня сформованості когнітивного компонента готовності майбутнього вчителя до формування конструктивних умінь було використано розроблену нами анкету «Уявлення студента про особливості підготовки до формування конструктивних умінь молодших школярів». Результати опитування показали, що відповіді на відкриті запитання неоднорідні,

характеризувалися розрізненістю та суперечливістю. Студенти не мають чіткого уявлення про сутність конструктивних умінь. Переважна більшість із них володіють тільки фрагментарними знаннями про проблему формування конструктивних умінь молодших школярів у педагогічній діяльності вчителя початкової школи зокрема, не достатньо ознайомлені з особливостями організації конструктивної взаємодії учнів.

Цілеспрямована пізнавальна діяльність студентів реалізується на основі настановлень, які формуються під впливом соціальних факторів, ціннісних та особистісно-цільових орієнтирів. Прагнення отримати необхідні в майбутньому знання характерне для 49,6 % опитаних студентів. Окрім того, мають значення рекомендація до магістратури, аспірантури – 16,0 %, можливість стажування за кордоном – 3,7 %, розмір стипендії – 30,7 % опитаних. Студенти висловлюються за доцільність поліпшення якості лекцій, перетворення їх у проблемні, такі, що не повторюють догм і відомих істин. Отже, успіх в опануванні навчального матеріалу залежить як від професійності викладачів, так і від установки самих студентів. Завдання вищого навчального закладу – сформувати в останніх пізнавальну інноваційну активність, самостійність, прагнення до творчості і самовиховання, розвинути інноваційний потенціал і врешті решт вміння виходити в разі потреби за межі традиційних підходів у вихованні.

Самоаналіз студентами рівня сформованості готовності до формування конструктивних умінь молодших школярів визначали за результатами адаптованої методики «Карта педагогічної самооцінки готовності майбутнього учителя до формування конструктивних умінь молодших школярів».

Студенти (60 %) стверджують про недостатню готовність до формування конструктивних умінь молодших школярів, відповідно і характерний низький та середній рівні сформованості готовності, тільки 21,8 % респондентів вважають, що рівень їх готовності до означеного виду діяльності високий.

Отримані результати ще раз доводять зацікавленість студентів формуванням конструктивних умінь молодших школярів у початковій ланці освіти, але підкреслюють недостатню сформованість теоретичної бази з проблем організації конструктивної взаємодії учнів.

Дослідження рівня сформованості креативного компонента готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів здійснювався за допомогою методики «Опитувальник креативності Рензуллі». Найбільша кількість (44,7 %) студентів виявили достатній рівень креативності. Високий рівень креативності притаманний 15,1 % студентам, середній та низький – відповідно 29,4 % та 10,8 %. Отже, студенти здебільшого вірять у власні внутрішні резерви, у реальність розкриття задатків, мають усвідомлене бажання розвивати свої креативні здібності, проте чітко вказують на недостатньо сприятливі конкретні умови для актуалізації потенційних можливостей та розвитку обдарувань [2].

Для переконаності в розумінні студентами поняття «креативність» та його значення для формування конструктивних умінь молодших школярів ми провели власне опитування.

На запитання «Як Ви розумієте, у чому полягає креативність учителя?» 71,7 % респондентів відповіли, що креативність полягає в пошуку нових форм навчання, 12,8 % – в активній життєвій позиції, 25,6 % – в умінні зробити будь-яку справу цікаво, 12,8 % – в організації позакласної виховної діяльності. 5,1 % опитаних студентів дали відповідь, що креативність полягає у творенні конструктивного процесу та в умінні зацікавити учнів конструктивною діяльністю, а 2,5 % респондентів вважають, що в умінні в кожній ситуації творчо підійти до її вирішення.

При систематизації відповідей на запитання «У яких видах педагогічної діяльності Ви виявляєте креативність? У чому це виражається? Наведіть приклад» ми одержали такі результати: 41,0 % – у позакласній навчально-виховній діяльності, 33,3 % – у всіх видах навчальної діяльності, 15,3 % – у реалізації навчального та виховного потенціалів уроку,

7,6 % – у жодній, 2,5 % – у підготовці до свят, конкурсів, 5,1 % студентів зазначили, що поки не працюють і нічого сказати не можуть.

За результатами відповідей на запитання «Як вищий навчальний заклад, на Вашу думку, повинен готувати студентів до креативної роботи вчителя початкової школи, спрямованої на формування конструктивних умінь молодших школярів?» можемо стверджувати про те, що 88,9 % респондентів вважає, що потрібно більше практики, більше роботи з дітьми, 12,8 % – зазначає на необхідності збільшення кількості проектно-технологічних дисциплін, 60,2 % – надання можливостей спостереження проведення практики у школі. 37,8 % зазначає, що варто ознайомлюватись із провідними педагогічними ідеями, 35,3 % – організовувати корисні зустрічі з людьми, 15,3 % – давати студентам можливість творити самим. Серед опитаних студентів 10,2 % пропонує збільшити кількість творчих завдань на практичних заняттях, 32,5 % – проводити інтегровані уроки формування конструктивних умінь, 12,5 % – вправлятися під час розв'язання конструктивних завдань та ситуацій.

Отже, аналіз відповідей студентів показує, що більшість з них усвідомлюють значення і правильно розуміють зміст творчої роботи вчителя. Водночас видно, що ще не всі студенти можуть і намагаються реалізувати свій творчий потенціал, проте «хочуть навчитися креативності»: особисто на педагогічній практиці – 88,9 %, вивчаючи досвід педагогів-новаторів – 37,8 %, учителів-практиків – 35,3 %, на уроках педагогічної майстерності – 32,5 %. Пропонують збільшення годин практики для роботи з дітьми у школі 88,9 % студентів.

Для визначення рівня сформованості технологічного компоненту ми використали методику «Найважливіші вміння вчителя». За результатами методики можемо зробити висновок, що, на думку студентів, формувати конструктивні вміння молодших школярів зможуть лише ті педагоги, які володіють вміннями виділяти і вирішувати науково-педагогічні проблеми у світлі завдань своїх навчальних закладів, мають навички педагогічної рефлексії, можуть системно бачити і усвідомлювати процес проведення експериментально-дослідної роботи та готові до сприйняття нової професійно-педагогічної інформації.

Наступним кроком виявлення ступеня розвиненості технологічного компонента готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів стало застосування нами адаптованої методики самооцінки здібностей студентів до конструктивної діяльності з молодшими школярами (за І. Піскарьовою). За допомогою цієї методики виявлено чотири групи здібностей до конструктивної діяльності: мотиваційні, когнітивні, креативні та рефлексивні [1].

Результати згаданої методики свідчать про те, що при домінуванні мотивації спілкування та стосунків (59,4 %), бажання пошуку нових методів конструктивної діяльності (59,4 %) та творчого потенціалу (58,3 %), студенти не володіють достатніми теоретичними знаннями (30,6 %), не вміють використовувати отриману інформацію на практиці (55,7 %), їм важко контролювати власні емоції (58,9 %).

Зіставляючи результати методик, доходимо висновку, що знання про конструктивні вміння, для формування їх у молодших школярів, у студентів теоретично наявні, однак реалізувати їх на практиці вони не можуть, не вміють.

Отже, запропоновані методики діагностичної програми дозволили визначити рівні сформованості компонентів готовності майбутніх учителів початкової школи до формування конструктивних умінь молодших школярів. На основі результатів дослідження стверджуємо, що переважає сформованість креативного компонента, низький рівень мотивації до формування конструктивних умінь молодших школярів, недостатня сформованість конструктивних умінь, відсутність системних знань про зміст конструктивної діяльності учнів, недостатня обізнаність про особливості формування конструктивних умінь молодших школярів у контексті організації конструктивної взаємодії учнів, низький рівень і прояв

рефлексії. Виявлено, що загалом компоненти готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів сформовані недостатньо.

На основі показників рівня сформованості компонентів готовності майбутніх учителів початкової школи до формування конструктивних умінь молодших школярів нами визначено середньоарифметичні показники рівнів готовності, що й ілюструє таблиця 1.

Таблиця 1. Середньоарифметичні показники рівнів сформованості готовності студентів до формування конструктивних умінь молодших школярів

Рівні сформованості готовності	%
Високий	9,2
Достатній	19,4
Середній	25,8
Низький	45,6

Одержані результати переконують у необхідності вдосконалення роботи вищих навчальних закладів із формування готовності майбутніх учителів початкової школи до формування конструктивних умінь молодших школярів. Це дозволило сформулювати припущення дослідження: оптимізація формування мотиваційного, когнітивного, креативного та технологічного компонентів готовності майбутніх учителів початкової школи до формування конструктивних умінь молодших школярів потребує розробки педагогічних умов формування готовності до означеного виду діяльності, що і визначило подальший напрям дослідження.

Перспективою подальшого дослідження є розробка програми оптимізації професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до формування конструктивних умінь молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реан А. А. Психология и психодиагностика личности. Теория, методы исследования, практикум: арсенал практического психолога : учеб. пособие / А.А. Реан.– СПб : Прайм-Еврознак, 2006. – 255 с.
2. <https://sites.google.com/site/test300m/okd>

REFERENCE

1. Rean AA Psychology and psychological testing of personality. The theory, research methods workshop: an arsenal of practical psychology: Textbook. manual / AA Rean .- St. Petersburg: Praym - 2006 .- 255 p.
2. <https://sites.google.com/site/test300m/okd>